

A 1805/hållbart**Behandles i** Udvalget for et Holdbart NordenUdvalget for et Holdbart Nordens betænkning over
Medlemsforslag om åtgärder mot övergödningen av Östersjön**Forslag**

Udvalget for et Holdbart Norden föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

Att förhandla fram modeller för nordisk-baltisk samarbete för att använda klima- och miljövänliga metoder i Östersjöområdet med det gemensamma målet att avsevärt minska på fosforutsläppen

Udvalget for et Holdbart Norden föreslår att

Nordiska rådet beslutar

Att vädja till de baltiska parlamentariska forumen att främja användningen av klima- och miljövänliga metoder og innovationer for at minska fosfor-utsläppen och därmed övergödningen af Östersjön

Baggrund

Sverige och nu även Finland har hittat en kostnadseffektiv och snabb metod för att kraftigt minska övergödningen av Östersjön från jordbruket. Svaret är gips (kalciumsulfat) och strukturkalk. Dessa metoder ersätter inte mer långsiktiga lösningar, men är ett gott alternativ på kort sikt för kustområden med passande jordmån som lerjord. På lång sikt är t.ex. teknologiforskning, odlingsrådgivning och olika former av avrinningsområden att föredra. Men nu är det dags för de nordiska länderna att föra fram dessa relativt kostnadseffektiva lösningar till hela Östersjöområdet då alla former av aktion behövs för att förbättra Östersjöns tillstånd.

En stor del af Østersøens 8000 km kystlinje er fordelt på otte EU-medlemsstater. Rundt om Østersøen bør næsten 100. Mio mennesker.

Ungefär hälften av kvävebelastningen och dryga 60 procent av fosforutsläppen i Östersjön kommer från jordbruket, enligt statistik från Finlands åtgärdsprogram för Finlands havsförvaltningsplan¹. Med förutsikten att sänka utsläppen med 30 till 50 procent, så har Sverige, som nu behandlat uppemot 55 000 fälthektar med strukturkalk,

¹ Finlands miljöministerium. 2015. <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/remisser-och-yttranden/esbo-arenden/2015-finland-havsmiljon/finland-forslag-atgardsprogram-havsmiljon-5522-2015.pdf> Hämtat 27.1.2019.

nu för avsikt att behandla upp till hundratals tusen hektar². Nu satsar Finland på gips-spridning efter en två år långt pilotprojekt i Egentliga Finland. Pilotprojektet har visat på en 50 procents sänkning av partikelfosfor, som lätt sköljs ut i vattendragen och därmed ut i Östersjön³. Effekten av gipset håller i hela fem år och inga negativa effekter på mångfalden i vattendragen, såsom på musslor, fisk och vattenväxter, har kunnat observeras⁴. I Litauen finns en studie som visar att strukturkalkens fosforbindande förmåga är märkbar ännu tio år efter kalkspridningen⁵. Gipsbehandlingen är på kort sikt förmånligare än andra existerande metoder för att minska på fosforutsläppen. Till exempel beräknas buffertområden eller åkerrenar kosta 220 euro per minskat fosforkilo, medan gipsets prislapp per minskat fosforkilo är 70 euro⁶.

Finland, Estland, Polen, Danmark och Sverige gör tillsammans årligen fosforutsläpp på upp till 8 000 ton fosfor. Med gipsbehandlingen, så kunde jordbrukens utsläpp sänkas med 1 500- 2 000 ton i året⁷. Alla markområden eller all jordmån är inte lämpad för gipsbehandling som förutsätter lerjord, men t.ex. i Finland är över 500 000 hektar lämplig för denna metod⁸. Rent gips för denna behandling fås som en sidoprodukt från olika industrier och kraftverk, men även naturliga källor för gips kan användas för metoden, t.ex. från det naturgips som produceras i Lettland. Förutsättningen är naturligtvis att kalken inte innehåller tungmetaller eller radioaktiva ämnen.

Forskningen bör fortsätta i snabb takt kring Östersjön, redan nu har försök till samarbete mellan nordiska länder och Polen satts igång. Östersjön kan inte vänta, nu behöver vi agera också med snabba metoder, i tillägg till mer långsiktiga metoder, för att det känsliga innanhavet ska ge liv och mångfald också i framtiden.

I regi af EU er der udarbejdet EU's Østersøstrategi, som fokuserer på miljøudfordringer i Østersøregionen, regionens økonomiske succes og dens territoriale samhörighed samt EU's konkurrenceevne. Østersøstrategien's medlemmer er Sweden, Denmark, Estonia, Finland, Germany, Latvia, Lithuania and Poland. Til at implementere strategien er der udarbejdet en indsatsplan som består 14 politikområderne, heriblandt et politikområde for overgødskning af Østersøen. Dette politikområde sigter mod at begrænse næringsstofemissioner fra diffuse kilder og reducere deres pres på det baltiske økosystem. Arbejdet kordineres af Finland og Polen.

² Sandberg, Monica, Åbo Underrättelser. 30.8.2018. <https://www.pressreader.com/finland/åbo-underrättelser/20180830/281659665910058> Hämtat 27.1.2019.

³ Sandell, Markku. YLE Uutiset 25.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10220295> Hämtat 27.1.2019.

⁴ SAVE, Saaristomeren vedenlaadun parantaminen peltojen kipsikäsittelyllä (Helsingin Yliopisto). <https://blogs.helsinki.fi/save-kipsihanke/usein-kysytyt-kysymykset/> Hämtat 27.1.2019.

⁵ Östman, Magnus, Finlands Natur nr 3/2016. <https://www.finlandsnatur.naturochmiljo.fi/artiklar/miljogifter/article-91885-53555-nya-tag-mot-fosforlackaget> Hämtat 27.1.2019.

⁶ Sandell, Markku. YLE Uutiset 25.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10220295> Hämtat 27.1.2019.

⁷ Sandell, Markku. YLE Uutiset 25.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10220295> Hämtat 27.1.2019.

⁸ Sandell, Markku. YLE Uutiset 25.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10220295> Hämtat 27.1.2019.

Derudover findes der en platform finansieret af EU om bæredygtig gødning og næringsstoffhåndtering til reduktion af næringstab i Østersøregionen, den såkaldte SuMaNu projekt platform, som har til formål at analysere og syntetisere tilgange til bæredygtig gødning og næringsstofstyring. Platformen udgøres af fire internationale projekter, som omhandler reduktion af ammoniakemissioner med forsureningsteknikker, udvikling af fælles retningslinjer for mere effektiv indsamling og anvendelse af gødningsdata, miljøvenlig håndtering af organisk gødning i landbruget samt risikoanalyser for genbrug af organisk affald. SuMaNu partners kommer fra forskellige baltiske lande såsom Finland, Estonia, Letland, Tyskland, Polen, Danmark og Sverige.

I behandlingen af medlemsforslaget fik udvalget en præsentation af Petri Ekholm, ekspert i gipsbehandling og ledende forsker i forskellige projekter relateret til brug af gips og kalk på landbrugsarealer herunder SAVE-projekt

<https://blogs.helsinki.fi/save-kipsihanke/?lang=sv>

Den Socialdemokratiske Gruppe tilkendegav et ønske om at få mere dokumenteret information om metoden og dens konsekvenser for jordkvaliteten og økosystemerne, samt indsigt i andre metoder med samme formål. Dette istemte den Konservative Gruppe, som desuden tilføjede at selvom metoden viser positive resultater er det blot ét blandt andre værktøjer, som vil kunne tænkes at have samme virkning, og tilkendegav et ønske om at få en bredere belysning af hvilke metoder der findes og udbredelsen af gips-metoden i de nordiske lande. Nordisk Frihed stillede spørgsmål til metodens konsekvenser for biodiversiteten og økosystemer samt hvorvidt gipsen der anvendes er den samme type som den gips der benyttes i byggematerialer. Petri Ekholm bekræftede at det er det samme grundmateriale der anvendes og at der var foretaget analyser af gipsens påvirkning på bl.a. muslinger, hvilket ikke havde vist nogen påvirkning. Udvalget besluttede at indsamle yderligere information om emnet som blev forelagt og drøftet af udvalget i januar 2021.

Udvalgets synspunkter

Helt over ordnet anser udvalget for et holdbart Norde det som vigtigt at mindske overgødsningen af Østersøen. Dette kræver målrettede løsninger og et stærkt samarbejde på tværs af de lande som har kyststrækning til Østersøen. Den Konservative gruppe udtrykte betænkeligheder ved medlemsforslagets oprindelige att-satser og ønskede en justering af at-satserne for at kunne godkende forslaget. Der findes forskellige metoder til at reducere overgødsningen af Østersøen, og metodernes positive effekt afhænger af bl.a. jordens struktur og klima. Derfor fandt udvalget at forslaget med fordel kan styrkes ved at der ikke refereres til en specifik metode men derimod til anvendelsen af klima- og miljøvenlige metoder til at reducere overgødsningen af Østersøen.

Både den Konservative gruppe, Nordisk Grøn Venstre, og den socialdemokratiske gruppe og Mittengruppen kunne med denne justering af att-satserne støtte forslaget.

Norden den 13. april 2021

Anders Kronborg (S)

Anna Vikström (S)

Cecilie Tenfjord-Toftby (M)

Johan Andersson (A)

Kasper Roug (S)

Ketil Kjenseth (V)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Magnus Ek (C)

Ole André Myhrvold (Sp)

Rebecka Le Moine (MP)

Simon Holmström (HI)

Staffan Eklöf (SD)

Vilhelm Junnila (saf)